

ANDRINA TONKLI-KOMELOVÁ (ed.):

Europe, World and Humanity in the 21st Century. Phenomenological Perspectives. Fourth Central and Eastern European Conference on Phenomenology. (Európa, svet a humanita. Fenomenologické perspektívy. 4. stredo- a východoeurópska fenomenologická konferencia). Ľubľana 16. – 19. 11. 2006. In: *Phainomena*, 2007, XVI/60 – 61, 319 s.

Toto zvláštne dvojčíslo štvrťročníka orientovaného na fenomenológiu a hermeneutiku, vydávaného Univerzitou v Ľubľane, ktorý nemá obdobu v Čechách ani na Slovensku, obsahuje materiály z medzinárodnej konferencie, zorganizovanej Ľubľanskou fenomenologickou spoločnosťou v r. 2006 v rámci regionálnej organizácie Stredo- a východoeurópska fenomenologická konferencia (*Central and Eastern European Conference on Phenomenology*), ktorá je zas kolektívnym členom Svetovej organizácie fenomenologických spoločností (*World Organization of Phenomenological Societies*), založenej v r. 2002 v Prahe.

Dvadsaťtri príspevkov je rozdelených do štyroch častí či podtém: *Európa, Humanizmus, Spoločnosť a Svet*. Inaugurálna prednáška bola zverená známemu nemeckému fenomenológovi Klausovi Heldovi (Univerzita vo Wuppertale), ktorý v tej dobe slávil svoje 70. narodeniny: *Zur phänomenologischen Rehabilitierung des Ethos (K fenomenologickéj rehabilitácii étosu)*. Vychádzajúc z rozdielu medzi klasickým gréckym *étosom* a súčasnou *moralitou*, ilustrovanou koncepciou McIntyry, ktorá je predmetom nejednej kritiky, autor siaha po fenomenologickej metóde umožňujúcej návrat k pôvodnej skúsenosti a inšpiruje sa pritom procesom idealizácie, známym z Husserlovej *Krisis*.

Peter Trawny z tej istej univerzity otvára prvú časť príspevkom *Europäisches Ethos seit Platon und Aristoteles (Európsky étos od Platóna a Aristotela)*. Porovnáva v ňom dve podoby étosu: sokratovskú ako vzor morálnej prítomnosti, a aristotelovskú s jej zvykmi a mravmi v rovnováhe. Obidve podoby sú neoddeliteľne základom európskeho humanizmu.

Mädälina Diaconu (Viedenská univerzita) nazvala svoj príspevok *Die Gramatik der Europäischen Seinsgeschichte. Die Perspektive eines „Randbewohners“ (Gramatika Európskych dejín bytia. Perspektívy jedného „marginalizovaného“)*. Tým bol Constantin Noica (1909 – 1987), najvýznamnejší rumunský mysliteľ posledných päťdesiatich rokov, ktorý vo svojej práci *De Dignitate Europae (O dôstojnosti Európy)* ponúka interpretáciu dejín európskej kultúry z lingvisticko-morfologického hľadiska: Stredovek bol založený na substantíve, renesancia na adjektíve, reformácia, protireformácia a klasicizmus na príslovke a súčasnosť je založená na číslovkách a spojkách.

Karel Novotný z Karlovej univerzity v Prahe (*Europa und Nacheuropa in der philosophischen Reflexion Jan Patočkas; Európa a Posteurópa vo filozofických úvahách Jana Patočku*) vidí vo filozofii dejín pražského fenomenológa prekonanie eurocentrizmu smerom k posteuropeizmu pri zachovaní sokratovského dedičstva v podobe „starosti o dušu“.

Druhú časť začína Tatiana Shchytsova z Univerzity vo Vilniuse príspevkom *Memento nasci. Zur aktulität der Lehre von Diotima für die gegenwärtige Philosophie des Miteinanderseins (Memento nasci. K aktuálnosti učenia Diotimy pre súčasnú filozofiu spolubytia)*. Autorka predstavuje svoj projekt filozofie zrodu ako konkrétnu metafyziku bytia-s-druhým, založenú na učení mantinejskej kňažky o erose; tento projekt by mohol

byť aj východiskom kritiky Heideggerovej fundamentálnej ontológie.

Valentín Kalan (Lubľanská univerzita) v príspevku *Einige politischen Dimensionen der diaita als Räumlichkeit des Daseins und als Lebensweise* (Niekoľko politických dimenzií diaity ako priestorovosť tubytia a ako spôsob života) analyzuje vzťah medzi kľúčovým pojmom gréckej politickej filozofie a ďalšími príbuznými pojmami: oikuméné (medzinárodná politika), diéta (lek.) a príčina (aitia).

Janko M. Lozar z tej istej univerzity (*Ontological Dimension of Mechanical Activity; Ontologická dimenzia mechanickej činnosti*), vychádzajúc z Nietzscheho a jeho kritiky asketického ideálu, charakteristického tak pre kresťanstvo, ako aj pre dnešný vorkoholizmus, nachádza určitú paralelu v Heideggerovej fenomenológii, konkrétne v rozhodnosti tubytia a v ontologickom ráze vedomia a viny, takže ani *Bytie a čas* neprekonáva toto európske filozofické dedičstvo.

Branko Klun z Teologickej fakulty Lubľanskej univerzity (*Sinn und Unendlichkeit. Eine phänomenologische Herausforderung; Zmysel a nekonečnosť. Fenomenologická výzva*) sa zamýšľa nad pojmom nekonečnosti ako súčasťou problému transcencie s etickým dopadom. Porovnanie Heideggera s Lévinasom sa tak priam vnucuje.

Ivanka B. Raynová z Bulharskej akadémie vied si vo svojom príspevku *Verantwortung für die Menschheit im 21. Jahrhundert. Zu Paul Ricœurs Verantwortungskonzept* (Zodpovednosť za ľudstvo v 21. storočí. K pojmu zodpovednosti u Paula Ricœura) pred-savzala vyložiť tento pojem zodpovednosti zo všetkých jeho aspektov (historického, psychologického, etického, politického a právneho), a to nielen ako individuálnu zodpovednosť subjektu, ale aj ako zodpovednosť voči druhým.

Tine Hriban (Lubľanská univerzita) otvára príspevkom *Weltethos und europäische Zivilreligion* (Svetový étos a európske občianske náboženstvo) ďalšiu sériu: o humanizme, (a tým zároveň aj o globalizácii), ktorý by si vyžadoval prehodnotenie všetkých hodnôt s cieľom nájsť niekoľko spoločných menovateľov, medzi nimi najmä celosvetové zrušenie trestu smrti ako zavŕšenia západnej civilizácie v 20. storočí.

Rainer Thurnher z Univerzity v Innsbrucku (*Domestizierte, latente und eruptive Gewalt im aktuellen Kontext; Zdomácnené, skryté a výbušné násilie v dnešnom kontexte*) rozoberá fenomén dnešnej kultúry násilia, ktoré sa vplyvom ďalších faktorov, najmä ekonomického, stáva štrukturálnym, a vyvoláva tak protinásilie.

Vakhtang Kebuladze z Univerzity Tarasa Ševčenko v Kyjeve (*Phänomenologie der Öffentlichkeit. Politische Anthropologie der Öffentlichkeit von Hannah Arendt in den Strukturen der alltäglichen Erfahrung von Alfred Schütz und Thomas Luckmann; Fenomenológia verejnosti. Politická antropológia verejnosti Hannah Arendtovej v štruktúrach každodennej skúsenosti Alfreda Schütza a Thomasa Luckmanna*) analyzuje verejnú sféru (*polis*) vo vzťahu k súkromnej skutočnosti (*oikos*) so zreteľom na fenomén moci založenej na „neprekrútenej“ komunikácii v protiklade k Habermasovi a jeho „prekrútenej“ (*verzerrte*) komunikácii.

Rok Svetlič (Lubľanská univerzita) vo svojom príspevku *Das Problem der zeitgenössischen politischen Philosophie. Der Transfer der individuellen Verantwortlichkeit* (Problém súčasnej politickej filozofie. Prenos individuálnej zodpovednosti) zastáva tézu, podľa ktorej v prenose individuálnej zodpovednosti na štát sa ani postmoderná filozofia práva nemôže zaobísť bez tradičného pojmu zodpovednosti.

Jesús Adrián Escudero (Autonómna univerzita v Barcelone) ukazuje vo svojom prí-

spevku *Das Phänomen der „Glokalisierung“*. *Globalisierung und Identität in der vernetzten Gesellschaft* (Fenomén „glokalizácie“. *Globalizácia a identita v zosieťovanej spoločnosti*), ako nové (nadmárodné) technológie už vyvolávajú protireakcie v podobe ekolozizmu, nacionalizmu, integrizmu či feminizmu, až sa napokon v globalizačnom procese globálne a lokálne prepoja.

Izar Lunaček z Ľubľanskej univerzity sa v príspevku *Carnival today* (*Karneval dnes*) zamýšľa nad fenoménom karnevalizácie (v bachtinovskom ponímaní), ktorý sprevádza dnešnú demokraciu a konzumnú spoločnosť.

Mario Ruggenini (Univerzita v Benátkach) otvára poslednú časť zborníka príspevkom *Wahrheit, Identität, Differenz* (*Pravda, identita, diferenciacia*), v ktorom ukazuje, ako sa vzťah medzi pravdou a identitou nezaobíde bez prínosu hermeneutickej konečnosti s jej konečnou pravdou, ktorá nedovoľuje odstránenie rozdielov v nejakej syntéze.

Mirko Wischke z Univerzity v Halle-Wittemberg (*Ohne Vermächtnis. Zur Phänomenologie von Tradition, Gedächtnis und Sprache; Bez dedičstva. K fenomenológii tradície, pamäti a reči*) hľadá odpoveď na otázku, či je možná skúsenosť tradície. Odpovie záporne, keďže tradície sú bez dedičstva.

Dimitri Ginev zo Sofijskej univerzity (*Cognitive Existentialism and Phenomenology of Science's Theoretical Objects; Kognitívny existencializmus a fenomenológia teoretických predmetov vedy*) podáva obraz vedy z hľadiska hermeneutickej fenomenológie, v ktorej sa teoretické predmety vedy vpisujú do horizontu možností na jednej strane a sú výsledkom vedeckej metodológie na strane na druhej.

Fabio Polidori (Terstská univerzita) vo svojom príspevku *Steps back* (*Kroky späť*) interpretuje Husserlovu epochu a Heideggerov „krok späť“ vo svetle nedávnej publikácie P. Sloterdijka *Im Weltinnenraum des Kapitals: für eine philosophische Theorie der Globalisierung* (Frankfurt a.M. 2005).

Cathrin Nielsenová z Frankfurtskej univerzity (*Wirklichkeit als unedlicher Progress; Skutočnosť ako nekonečný pokrok*) opisuje metamorfózy pojmu kvantitatívneho nekonečna od Aristotela po Heideggera, prechádzajúc cez Kanta („empirický regres“) a Hegela („zlé nekonečno“). U Heideggera sa kvantita mení na kvalitu v nekonečnom prograse dejín bytia, ktorého základom je „vôľa k vôli“ a skutočnosťou *Gestell*.

Posledný príspevok od Deana Komela z Ľubľanskej univerzity *Multikulturalismus und Interkulturalität. Eine phänomenologische Unterscheidung* (*Multikulturalizmus a interkulturalita. Fenomenologické rozlíšenie*) sa zaoberá dvoma globálnymi fenoménmi, ktorých odlišnosť unikla dnešnej fenomenológii, dávajúc zrod konverzácii.

Na záver treba konštatovať, že obsah zborníka je omnoho bohatší a svedčí o intenzívnom filozofickom živote u našich vzdialených príbuzných, s ktorými nás spájajú nielen spoločné historické, ale aj gramatické korene. Vzhľadom na profil časopisu i tému konferencie čitateľ možno napriek jej praktickému a aktuálnemu zameraniu očakával viac fenomenologických príspevkov týkajúcich sa nielen diela samotného Husserla, ale aj diel nasledujúcich generácií, pochádzajúcich zo Strednej a Východnej Európy.

Jozef Sivák

Mgr. Jozef Sivák, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19, 813 64 Bratislava 1
SR